ပီမႂ်ႇ ၸမ်းပိၼ်ႇလူင် 10 ပိူင်

တူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇလႆႈထူပ်းလႅးသမ်ႉလူင်သိင်ႇလူင်ၵေႃႈ ၸတ်းလွင်ႈၶိုၼ်ႈၸဝ်ႈလူင်၊ ၶႄႈလူင်လွမ်း၊ ပွႆးဝၢင်းပုတ်းၽေႃႈ ပိူဝ်ႈတႃႇၶိုၼ်ႈလူင်လိုၼ်ႈသုင်မူတ်းလၢင်ႉ။ ၶိုၼ်းဝူၼ်ႉထတ်းသၢင်ဝႃႈ ၵႃႈႁွၼ်ႇပူၼ်ႉမႃး-ပီၵၢမႃး၊ လႆႈႁဵတ်းသင်ၽိတ်းထုၵ်ႇလီလႃႉ။ ၸမ်းလီႈၵႆႈလႆႈ ပိၼ်ႇလူင် လွင်ႈလူင်လႆႈၵမ်ႇလႆႈ၊ ႁွပ်ႈသင် လိူင်ႉၸိုဝ်၊ လွင်ႈလႆႈၽိတ်းပိူင်ႈ ဝူၼ်ႉ လၢတ်ႈ ႁဵတ်း ပူၼ်ႉပ်ၼ်ၼိူဝ်ပိူၼ်ႈတၢင်ႇၵေႃႉလွင်ႇမီး၊ မီးသင် မီးၽႂ် မီးလႆၢၵေႃႉ။

ၸတ်းလွင်ႈၵိပ်းႁွမ်ၵွမ်ပိုၼ်းပႆႈၶူႉလႆးႁၼ်လီငၢမ်း။ တူလုၺ်းႁူၼ်း လူလုၺ်ႈလွၵ်းႁၼ်လီ-ၵမ်ႉႁႃတီႈလိၼၼႈၸသ့သွမ်း။ ဝၼ်းလိူၼ်ပီမႂ်ႇၼႆႉ လီသုၵ်ႉလူင်ၽိုၵ်းပိုၵ်ႇပၵ်းတမ်းတၢင်းယၢမ်ႈလိူင်ႇၼႆႉ။ လွမ်းၼင်ႇဝၼ်းလိူၼ်ပီမႂ်ႇၸလႈ တၵ်းလႆႈၸုၵ်းထူပ်းသုၵ်ႈသီလူင်ၵဝ်ႇ ပႆႈဝူၼ်ႉၵဝ်ႇ တၢင်းယၢမ်ႈၵဝ်ႇ၊ ၸမ်ႈလီႈၵႆႈလႆႈပိၼ်ႇပ်ၼ်လူင်မႂ်ႇ ပႆႈဝူၼ်ႉမႂ်ႇ တၢင်းယၢမ်ႈမႂ်ႇ ၵၼ်သၢင်ႈပွင်လီငၢမ်း။ ၵၢၼ်မူၼ်ႉၸမ်းတၢင်းဝူၼ်ႉ လၢတ်ႈ ႁဵတ်းၵဝ်ႇၵဝ်ႇ-တၢင်းယၢမ်ႈလႆႈႁဵတ်းၵဝ်ႇၵဝ်ႇၼၼ်ႉ ယၢပ်ႇယၢၼ်းၵႃႈၶိုဝ်ၵေႃႈ မၼ်းၵမ်ႉလိူဝ်လႆႈတၢင်းၸတ်းလူင် (ၵၼ်သၢၼ်ၸတ်းလူင် လွင်ႈလွမ်းလူင်)။

ၶွႆႈယွၼ်းယိုၼ်ႈလဝ်ႈၸၼ လွၵ်းႁၼ်ၸိူင်ႉမုင်ႈ 10 ပိူင်။

(1)**လိူတ်ႈလူမ်းလီ** - လူင်သီဝ်းလူင်သိူဝ်း၊ လူင်မၢၵ်ႇမိူဝ်ၽူင်ႇယၢႆႈ၊ လူင်ငၢႆႈလူင်ငၢဝ်ႈ၊ လူင်ႁႃဝ်ႈလူင်ဝႂ်း၊ လူင်ၵႆႈလူင်ၶူမ်း-လိူတ်ႈလူမ်းႁူၼ်းၼႆႉ လမ်ႇလွင်ႈသုတ်း။ ပိူဝ်ႈတႃႇပူၵ်းပွင်လိူတ်ႈလူမ်းလီၼၼ်ႉ တၵ်းလႆႈမီးလိူတ်ႈလူမ်းသလေႃႉသိူဝ်းၼူဝ်၊ ဝႆႉတူဝ်လူင်တူလုၺ်းႁၼ်မိူင်းႁူၼ်း မူၼ်ႈလူၼ်း၊ ၵမ်ႉၸူၼ်းၸဝ်းၸိူင်ႇမုင်ႈၵဝ်ႇသဝ်ႈဝဝ်းလမ်ႇႁႆႈလႃႉ။

(2)**မီးသတိၽႃင်ႇၵိၵ်မ်း** - တူင်ႇၼိုင်ၶိုင်သၢင်ႈ ႁဵတ်းသင်ၵေႃႈလီ - ၵမ်ႉဝႃႈလုၵ်ႉၼင်ႈယၢင်ႈပႆၵိင်ၼွၼ်း၊ ၶိုၼ်ႈႁွၼ်းပေႇႁူပ်ႇၵုမ်းလႆႈလူင် သူပ်း ႁူ တႃ၊ ႁူႉတူဝ်ႁူႉၶိင်းႁူႈပႃႈႁူႈၽႆၢႇ၊ လူင်ယၢႆႈၽူင်ႇပိဝ်ၼၼ်ႉၶိုၼ်းႁူပ်ႈတုမ်ႁူပ်ႈၶွၼ်ႈမႃးၶိုၼ်း။

(3)**ၵမ်ႉလိၼၼႈၸသ့သွမ်းၶႃႉၶႃ** - လွင်ႈၶႃႉလိုဝ်ႈၶႃသိင်ၼႆႉ ပ်ၼ်တၢင်းယၢမ်ႈတေႃႉတႆႇၸသ့သွမ်းလပ့်လင်ပိူၼ်ႈတၢင်ႇၵေႃႉၵမ်ႉလီ။ ၵၢၼ်သၢင်ႈပွင်ပၵ်းၽႃင် ၽူႈၼမ်းလီၼႆႉ ပ်ၼ်လွၼ်ႉၵိၼ်ၼၵ်းၼႅၼ်ႈ ၵၼ်ၵမ်ႉၸသ့သွမ်းၶႃႉၶႃပိူၼ်ႈ။ တီႈၶိုၵ်ႉမၼ်း-ၸတႇတီႈတူဝ်ၵဝ်ႇ ၽိုၵ်းပိုၵ်ႇငိူင်ႇၸဝ်ႈလွင်ႈၸသ့သွမ်း လင်ႇပ်ၼ်တီႈ ၼပ့်ၼေႃႈထိုဝ်တႃပိူၼ်ႈ။

(4)**လွမ်းၶၢဝ်းယၢမ်းသိူဝ်ႈၽၵ်းၼႈ** - ၵၼ်လီၼပ့်ယမ်ၼိူဝ်ႁူၼ်းပိူင်ၼိူင်ႈလမ်း- ပ်ၼ်လွင်ႈမေႃဝူၼ်ႉလၢတ်ႈႁဵတ်းလွမ်း ႁူႉလၵ်းၶၢဝ်းယၢမ်း ၵွင်ႈတီႈ။ တီႈလမ်ႇလွင်ႈမၼ်း-ၸူပ်းမိၼ်ႈလွမ်းၶၢဝ်းယၢမ်းသိူဝ်ႈၽၵ်းၼႈ။ ၶၢဝ်းယၢမ်းၼတ်းမႆၢ (ၶိၼ်း)ၵၼ်လူင်၊ ၵုပ်ႇၵုမ်ၼွပ်ႇဝၢင်းတုင်းႁပ့် ၵၢၼ်ငၢၼ်းလူင်ၼၼ်ႉ ႁူၼ်းၵေႃႉၵၼ်လုပ်းလၢပ်ႈလိူင်ႇလၢင်ႇၼႆႉ ၵမ်ႉသူႈၸုၵ်းဝူၼ်ႉၶၢဝ်းယၢမ်း - ၵႆ့ၽိတ်းပိူင်ႈလွင်ႈၼတ်းမႆၢ။ တီႈၶိုၵ်ႉလိုၵ်ႉသုတ်း - ၶိုၼ်ႈၽိုၵ်းပ်ၼ်ၽူႈလၵ်းၸၽၶၢဝ်းယၢမ်းလႆႈလီ။

(5)**မီးတၢင်းဝူၼ်ႉသၢင်ႈသၼ်** (သၢင်ႈပွင်)- လွင်ႈမီးတၢင်းဝူၼ်ႉသၢင်ႈသၼ်ၼႆႉ ပ်ၼ်ၵၢၼ်ဝူၼ်ႉၵၼ်ၵမ့်ယၼ်ၽွၼ်းလီတႃႇၸူင်သၢင်ႈလွၵ်းႁၼ် ၸိူင်ႉမုင်ႈ လီငၢမ်း၊ ႁူမ်ႈၵိုၵ်းပႃးၵၢၼ်ဝူၼ်ႉ ထတ်းၸူၼ်ႉ ၽိူမ့်ထိမ်ၵႃႈၸၼ်တၢင်းဝူၼ်ႉ၊ ၵမ်ႉႁွမ့်ဝႃႈတွင်းၵိမ်းႁူလုၺ်း- ယင်းထုၵ်ႇလႆႈသၢင်ႈပွင် ၶိုၼ်ႈတူၼ်ႈလူင်ဝူၼ်ႉလီ လၢတ်ႈလီ ႁဵတ်းလီ။

(6)**လူတ်းယွၼ်ႇၽေႃႈယၢၼ်ၵိုတ်းယိုတ်းတၢင်းဝူလုၺ်ႇႁၵ်ႈသဝ်ႈမွင်** - ႁူၼ်းလပ်းယၢမ်ႈၵၢၼ်တေႃႇလွင်း၊ လပ်းယႃႈသိပ်ႇတိတ်း(ယႃႈမဝ်းၵမ်) လဝ်ႈ လိၼ်းယႃႈလိူဝ်းၼႆႉ တၵ်းလႆႈတိပ်းတတ်းဝႃႈ ထိုင်ၶၢဝ်းယၢမ်းမူၼ်ႉၸမ်းသုၵ်ႈသီလီႈၵႆႈလႆႈ - လူလုၺ်ႈတိပ်းလူင်တတ်းၶၢတ်ႇ၊ ၵၢၼ်ၵွၵ်ႇပူၼ်ႉမူၼ်ႉလွတ်ႈၵူင်းလၢၵ်ႈဝူလုၺ်ႇႁၵ်ႈသဝ်ႈမွင်ၼၼ်ႉ တၵ်းလႆႈၸတႇတီႈတူဝ်ၵဝ်ႇ။ ၵမ်ႉတၢပ်ႈပွႆႉထႃႈပိူၼ်ႈမႃးတူင်ႇတၵ့်တိုတ်ႇတၢႆး မူၼ်ႉၸမ်းယူတ်းယၢပၼ်။ လွၵ်းၽိုၵ်းလိုမ့်ႁၵ်းလိပ်းပုတ်းၶၢတ်ႇ တၵ်းလႆႈၸတႇတီႈတူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇၵမ်းလိဝ် မိူဝ်ႈၼပ့်ပီမႂ်ႇ။

(7)**ပၢၵ်ႈၶႃၵႂၢမ်းၶူး** - လူလိၵ်ႈၶႃမ်ႇၼမ်၊ ပၢၵ်ႈငၢင်ႇၸူၼ်ႉၶႃလွၼ်ႉမွၼ်းလူဝ်ႇပၢၼ်ၾဝေႁူၼ်းၼမ်ၼမ်။ ဝႆႉၼၵ်ႈၶူႉလၵ်းတၢင်းၶူႉၸွပ်ႈတူဝ် ၶူႉပၼ်ၶႃ ၵၢမ်ႇတိုဝ်တၼ်ဝင်ႇဝိူဝ်ႈငမ်းငဝ်း။ ၶူႉလၵ်းသဝ်လၵ်းလူဝ်ႇပၢၼ်ႁူၼ်း၊ ၶႃႈတၢင်းၸႂ်ႉလူဝ်ႇပၢၼ်မီးၵျႃႉၸၼ်ၼမ်ႇၶိုၵ်ႉ။ ထုၵ်ႇလႆႈလူၵၢၼ်ႇ ပပ်ႉလိၵ်ႈမႂ်ႇမႂ်ႇ တီႈၶေႇသုတ်းၼိုင်ႈဝူင်ႈၼိုင်ႈပပ်ႉ။ ထတ်းသၢင်လၢင်ဝီးလွၼ်ႉမွၼ်းၼႄးပပ်ႉၼၼ်ႉ ၵၢဝ်ပဵၼ်ၵႂၢမ်းၶူႉသွၼ်လၢႆတူဝ်ၵဝ်ႇၵိၵ်ႇပႄး တၢင်ႇၵေႃႉၸႂ်ႈမီးလႅင်ႇမုင်ႈမႂ်ႇမႂ်ႇပုၼ်ႈတူဝ်ၵဝ်ႇၸလႈမုၵ်ႉၽုင်ႁူၼ်း။

(8)**ပူတ်းဝၢင်းပွႆႇၽေႈ** - လဝ်ႈပႃႈၶူႉလၼ်ႉသုင်လိၵ်းထၢၼ်ႈၸလႈၽူႈလၢႆလီလၢႆသိုဝ်ႈၼၼ်ႉ တၵ်းလႆႈၶၢၼ်းၶူႉလွင်ႈၶႃႈတၢင်းၵၢၼ်လွမ်းၵေႃႉၵၼ် လဝ်ႈၵဝ်ႇၵၢမ်ႇထုၵ်ႇတႃႇ ၵၢမ်ႇမၢၼ်ႈလၢႆ။ လွင်ႈၵၢမ်ႇပဵၼ်ၵၢၼ်သၢင်းၽူႈၶၢၼ်-ၵၢမ်ႇပၼ်မီးၽူႈၶၢၼ်ၼႆႉ တိုၼ်းပဵၼ်တီႈလီယုၵ်ႉယွင်ႈ။ မီးတၢင်းသိုဝ်းသုၢင်ႇ။ လႆႈတူၵ်းယူႇၼႄးမုၵ်ႉၽုင်ႁူၼ်းလွၵ်းလၢႆလွၵ်ႉလၢႆၵၢမ်ႇဝႃႈ၊ တီႈၶိုၵ်ႉမၼ်း ၸႂ်ႈၶႃၵူလုၺ်းလီၵေႃႉသေႈၼမ်ၼမ်၊ ၵၢမ်ႇၵေႃႇၶၢၼ်၊ လွင်ႈၶူႉလၵ်းပူတ်းဝၢင်း လိုမ်းပႅတ်ႈ Forgive, Forget ၼႆႉ ပဵၼ်တၢင်းယၢမ်ႈလီမႂ်ႇ ၵၢၼ်ထုၵ်ႇလႆႈမီး။

(9)**ပွႆႇဝၢင်း** - ၵၢမ်ႇမေႃၵွၼ်ႈဝွၼ်းယွၼ်းၼွမ်းယွမ်းၶပ်ႉသေ လၢႆလမ်သႆႈၵမ်ႇ လၢႆပိတ်းလၢႆပွတ်းၼႆႉ ပဵၼ်လွင်ႈၽိူမ်ႉထႅမ်တၢင်းငိူဝ်ႈတၢင်းယွင်ႇ၊ လွင်ႈတုင်းထွမ်ႇယွမ်းၶပ်ႉယၢပ်ႇယၢၼ်းၼၼ်ႉ ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈၵတ်ႉတ ၶိင်း။ ႁွပ်ႈၼႆတၵ်းလႆႈၶေႈလိုပ်ႈၵွၵ်ႇပႅတ်ႈယုပ်းယၢပ်းၵၢမ်ႇလႆႈလွင်ႈ ၵွၵ်ႇသေၵွၵ်းၵေႃ။ ၶႃႈတၢင်းၸႂ်ႉမူၼ်ႈလၢႆ ၽိူၵ်းဝူၼ်ႉသိုဝ်းၼူဝ်သႂ်ႇတူဝ်လၢႆ။ ၵၢမ်ႇသွၵ်ႈၶႃၵိပ်းၵၢဝ်တၢင်းတုၵ်ႉသုၵ်ႉလၢႆမႄးသႂ်ႇၵွၵ်းၵေႃ။ ပၼ်ၶႃၵၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ပဵၼ်တႃႇၸၵႈ၊ ၵၢမ်ႇလႆႈတႃႇၵိပ်းမႄးပဵၼ်တၢင်းယၢပ်ႇလၢႆ။

(10)**ၵၢမ်ႇပႅတ်ႉလႅၼ်** - ၽွၢင်ႉတိုၼ်ႇတူပ်းတွႆႇတူဝ်ၵဝ်ႇဝႃႈ ၸတႇၵၢဝ်ၼႆႉၵျႃႇတၵ်းတေၵၢမ်ႇပႅတ်ႉလႅၼ်ၵိၼ်လႆႈ။ ပဵၼ်ၽူႈလၢႆသိုဝ်ႈမိုဝ်းမူတ်းသႂ်ႇ ၼႄးၵၢၼ်ငၢၼ်းႁူႈၶၢဝ်းယၢမ်း၊ ပဵၼ်ၽူႈၶတ်းၶႃၼ်ပိူဝ်ႈတႃႇလွင်ႈထုၵ်ႇမၢၼ်ႈလိုဝ်ႈလႆႈႁူႈငဝ်းလႆး ၵွင်ႈတီႈ။ ၽွၢင်ႉလၢတ်ႈတူဝ်ၵဝ်ႇႁူႈပွၵ်ႈႁူႈၵမ်း ဝႃႈ ၸူဝ်းၸွင်ငိုၼ်းၸမ်းၼႆႉတႃႇယဝ့် ၵၢဝ်ၵျႃႇလွမ်းၵၢမ်ႇလႆႈ။ မီးလိုဝ်ႈသိၼ်တၢင်းလီႁူလုၺ်း ၵၢဝ်ၵျႃႇလွမ်းလႆႈ။

ၽွင်းပီမႂ်ႇၼႆႉ၊ မွၵ်ႇလၢတ်ႈတူဝ်ၵဝ်ႇဝႃႈ- တၵ်းလႆႈလႅၵ်ႈလၢႆႈပိၼ်ႇပိူင်သမ်ႇသိင်ႇမႂ်ႇ။ မၢင်ၵေႃႉၶွမ်ငိုၼ်းၶၢင်ႈၶၢၼ်းဝႆႉတႃႇသိုဝ့်ၸူဝ်းမႂ်ႇ။ ၵမ်ႈၽွင်ႈၵေႈၵၢဝ်ၸူဝ်းၽၢၵ်ႇၸွင်တွၼ်ႈၵျႃႇယိုၼ်ႈမိူင်ႇၽူႈမီးၵုၼ်းမုၼ်လူလုၺ်ႈတူၼ်ႈလၢႆသႂ်ႇသိုဝ်ႈ။

ၽူႈမၢၵ်ႈမီးလီပဵၼ်ၸဝ်၊ ၽူႈမီးၶေႃးလႃႇၵၢႇၼႄႇၸဝ်၊ ၽူႈဝႃႈလႆႈပွင်ပဵၼ်ၸဝ် - ယႃႇပေလူင်လိုမ်းဝႃႈ ၵၢႇၼႄႇသိုဝ်ႈသႂ်ႇလိုၼ်ႈလၢင်ႇၸတေႃႉၼၼ်ႉ ပဵၼ်ၼမ်ႉလၢႆသတ်ႉထႃးၼႄးတၢင်းတိုဝ်းၵမ်လီၸွင်ႁူၼ်း။ ၼမ်းၸတေႃႉၵၢမ်ႇႁူဝ်ၽႆး။ တူဝ်ၵဝ်ႇၵၢမ်ႇၵိူတ်ႇမႄးပဵၼ်ၼမ်းၸတေႃႉလႅမ်ပိုင်းၵေႈ သင်ဝႃႈၽိူၵ်းလတ်းၼတ်းလၢႆမူၼ်ႉၸမႄးလႅၵ်ႈလၢႆႈပိၼ်ႇပိူင်တၢင်းဝူၼ်ႉ 10 ပိူင်ၼႆႉလိုင် တၵ်းမီးၵျႃႉၸၼ်တိူဝ်းတွၼ်းၵၢမ်ႇၶၢင်ႉ။

သီၸဵဝ်ၶၢမ်ႇ ပိၼ်ႇတႅမ်ႈ ပွင်ႈၵႂၢမ်းၸွင် -
ၸျလဝိတ်ႉ ဗေႇရလိတ်ႇ
ၸူးသွၼ်လူင်ပႃႈသိၼ်ႉၸွပ်ႇဝူင်းႁူၼ်း Social Science
(လူမုယေးတၢၵ်ႉပၢၼ်ႇ) (သင်ၸူမ်းဝိတယႃး)
ၵၼၽွႆၢႇပႃႈသင်ၸူမ်းသၢတ်ႇ၊ လၼ်ႉလွမ်သီၼၸရိၼ်း ထရဝိရူတ်ႉ

ၽိုၼ်ႇၸၢဝ်ႇမတိၸျူၼ်း 2/1/2006